Ю. М. Ковальова, *канд. екон. наук,*
Донецький державний університет управління

FATF І ПРИКЛАДИ ЗРОЩУВАННЯ БАНКІВСЬКОГО БІЗНЕСУ Й ОРГАНІЗОВАНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ

Сьогодні світ відносить легалізацію (відмивання) доходів, отриманих злочинним шляхом, до найбільш актуальних проблем, насамперед, у світлі боротьби із транснаціональною організованою злочинністю і фінансуванням тероризму. Даний вид злочинної діяльності вважається одним із найприбутковіших на тіньовому ринку і конкурує з таким дуже прибутковим видом злочинного промислу, як незаконний обіг наркотичних засобів і психотропних речовин. Представники організованої злочинності намагаються проникнути в банківські установи з певними цілями, використовуючи різні форми впливу. У статті наведено приклади зрощування банківського бізнесу та злочинності. Одним з таких прикладів є діяльність Банку міжнародного кредиту і торгівлі (Bank of Credit and Commerce International, BCCI). Так, у 1989 році оборот даного банку становив 23 млрд. дол. США. Банк, у якому працювали 14 000 співробітників, був найбільшим в Об'єднаному Королівстві Великобританії і Північної Ірландії та шостим за величиною банком у світі (мав 425 відділень у 73 країнах). Своїм клієнтам BCCI виплачував вищі відсотки, ніж його конкуренти, оскільки шахрайство дозволяло йому здійснювати незаконну конкуренцію. За різними оцінками, цей банк "відмив" близько 20 млрд. дол. США, при цьому участь BCCI у злочинній діяльності визнана найбільш "глибокою" і включала створення "чорної" мережі, в діяльності якої були задіяні близько 10 % службовців банку. Дана мережа у своєму складі мала так звані групи примусу, учасники яких пройшли підготовку з користування зброєю, ведення комерційного шпигунства, у т.ч. із застосування методів фізичного та психологічного тиску. Діяльність цих груп, окрім економічних і корупційних цілей, включала здійснення загальнокарних злочинів: вимагання, викрадень, убивств. Серед клієнтів BCCI були вищі посадові особи урядів, глави держав і відомі терористи. Незаконна діяльність проводилась у рамках законного функціонування BCCI. Клієнтами банку були більше мільйона громадян. Правоохоронним органам знадобилося більше 12 років, перш ніж злочинна діяльність BCCI була виявлена і припинена. Довгий час BCCI розглядався як банк, що здійснює діяльність у рамках закону. Світовий банк і Міжнародний валютний фонд (МВФ) проводили з цим банком операції, надавали йому кредити.

Британський банк HSBC (Hongkong and Shanghai Banking Corporation) може бути ще одним прикладом: 30 липня 2012 року The Financial Times повідомила про сплату цим банком, що входить до HSBC Holdings, американському уряду штрафу в розмірі 700 млн. дол. США за нездатність запобігти операціям, спрямованим на відмивання грошей мексиканськими

наркокартелями. Дана санкція з боку американської влади коштувала HSBC 3 % прибутку.

Показовим прикладом є також The Bank of New York (BoNY). Починаючи з 1999 року в провідних світових ЗМІ активно обговорювалось питання про те, що до розробки й реалізації схеми з відмивання злочинних доходів, якою, за оцінкою газети The Wall Street Journal, користувалися "до 80 % російських імпортерів", причетні старший віце-президент BoNY і віце-президент лондонської філії даного банку.

Рішення про створення спеціальної організації по боротьбі з відмиванням грошей – FATF (Financial Action Task Forse on Money Laundering) – було прийняте в Парижі у 1989 році на саміті країн "Великої сімки" (Великобританія, Німеччина, Італія, Канада, США, Франція, Японія).

Сьогодні діяльність FATF сконцентрована на трьох основних аспектах: поширенні інформації про відмивання грошей у всіх країнах світу, спостереженні та створенні контрзаходів, а також моніторингу за виконанням рекомендацій. Основні вимоги FATF полягають у такому:

країни-учасниці повинні розглядати відмивання грошей як серйозний злочин, за скоєння якого обов'язково передбачається конфіскація легалізованого майна чи того, що передбачалось до легалізації, або доходів;

фінансові інститути повинні ідентифікувати всіх своїх клієнтів без винятку, вести відповідний моніторинг за ними та повідомляти про підозрілі операції владі;

повинні бути задіяні міжнародні угоди, що визначають взаємодію країн-учасниць у процесу розкриття схем відмивання грошей. У цілому ж усі вимоги FATF об'єднані в "40 + 9 рекомендацій FATF", нова редакція яких була прийнята в лютому 2012 року.

Щорічно FATF складає так званий чорний список держав, що не ухвалюють достатніх заходів для протидії легалізації незаконних доходів. Прикладом того, чим загрожує країні потрапляння до чорного списку FATF, може слугувати Україна, яку було включено до нього у 2004 році за недотримання базових принципів запобігання легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, і фінансування терористичної діяльності. Після цієї події банки ряду країн світу закрили кореспондентські рахунки українських банків, у результаті чого були паралізовані фінансові потоки багатьох підприємств країни. Санкції проти України були зняті тільки після виконання рекомендацій FATF і, відповідно, виключення країни з чорного списку.

Таким чином, в Україні за координуючої участі НБУ необхідно постійно проводити роботу з підвищення ефективності національного законодавства у сфері протидії легалізації злочинних доходів, засновану на використанні провідного світового досвіду та рекомендаціях FATF.

Ковальова, Ю.М. FATF і приклади зрощування банківського бізнесу й організованої злочинності [Текст] / Ю.М. Ковальова // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: збірник тез доповідей XVI Всеукраїнської науково-практичної конференції (24-25 жовтня 2013 р.). - Суми: УАБС НБУ, 2013. - С. 50-52.